

Сфери практики

ДПП

ДПП в Україні: юридичні аспекти та потенціал застосування в оборонній галузі

стор. 20

Судова система

Правосуддя мовою цифр

стор. 26

Законодавче забезпечення функціонування ринку M&A в Україні

Ринок M&A – це поняття не нове для українського бізнесу, проте не достатньо врегульоване нормативно-правовими актами в Україні. Злиття і поглинання – поняття, що охоплюють міжнародні угоди, загальна вартість яких перевищила межу в 4 трлн доларів у світі, у той час як в Україні аналогічні цифри сягнули лише 500 млн доларів у 2015 р., що більш ніж помірно, у порівнянні з європейським ринком. Однак не варто ігнорувати цю сферу суспільних відносин, а отже, і систему правових норм, оскільки вона відіграє важливу роль як для формування вільного ринку в Україні, так і для розвитку економіки, формування конкурентного середовища. Тож виникає питання: з чого складається законодавство, що забезпечує функціонування ринку M&A в Україні?

Темний коник в українських нетрях законодавства

Якщо проаналізувати чинне законодавство та наукові дослідження у сфері злиття і поглинання суб'єктів господарювання, то відразу стає зрозумілим, що чіткої відповіді на це питання немає. Загальних нормативно-правових актів багато, проте спеціальне законодавство з питань M&A відсутнє. Перш за все, варто відзначити Цивільний та Господарський кодекси України, які побічно згадують ринок M&A у різних формах реорганізації юридичних осіб. Однак використовується дещо видозмінена термінологія, зокрема поняття «приєднання», замість загальносвітового «поглинання». Таким чином робиться акцент на добровільності відносин і, де-факто, більшість угод не підлягає під законодавче регулювання.

Також доцільно звернути увагу на низку законів, що стосуються окремих видів господарських товариств, серед яких Закон України «Про господарські товариства» та Закон України «Про акціонерні товариства». Також існують норми підзаконних актів, у яких відображені положення щодо особливостей злиття і поглинання окремих видів та організаційно-правових форм підприємств і товариств у специфічних сферах господарювання. Прикладом можуть слугувати інструкції та постанови Національного банку України щодо порядку регулювання діяльності банків.

Зазначені нормативно-правові акти містять лише загальнотеоретичні положення та не стосуються самої процедури злиття і поглинання, а також значною мірою обмежують можливість застосування іноземного законодавства за ана-

логією у відносинах M&A в українських реаліях.

Антимонопольне законодавство: джерело чи ні?

Майже будь-яка процедура злиття і поглинання передбачає концентрацію суб'єктів господарювання, а отже, потребує надання дозволу на концентрацію Антимонопольного комітету України. Регулювання цього питання здійснюється відповідно до Закону України «Про захист економічної конкуренції» та підзаконним Положенням АКУ про порядок подання заяв до Антимонопольного комітету України про попереднє отримання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання (Положення про концентрацію).

Продовження на стор. 16

Законодавче забезпечення функціонування ринку M&A в Україні

Закінчення. Початок на стор. 13

Володимир ХОМЕНКО,
юрист ЮК «Олексій Пуха і Партнери»

Безперечно, зазначений акт є важливою частиною українського законодавства M&A. Однак він не повністю відповідає його предмету, оскільки поняття концентрації суб'єктів господарювання також охоплює і випадки, коли одержується контроль над господарською організацією шляхом безпосереднього або опосередкованого набуття у власність активів суб'єкта, отримання в управління, оренду, лізинг, концесію права користування активами, призначення на посаду керівника спостережної ради, його заступника тощо. У той час, як M&A відносини мають вузький характер і передбачають значні статутні зміни товариства, зокрема припинення існування одного із суб'єктів злиття чи поглинання з юридичної позиції.

Рішення просте

Логічним вирішення таких проблем може стати прийняття окремого спеціального закону, який охоплював би питання порядку злиття та поглинання суб'єктів господарювання, систематизував би чинні норми, унеможлиблюючи зловживання на цьому підґрунті. Законодавча практика M&A у світі давно вже розвинулася набагато далі, зокрема, можна виділити The City code of takeovers and mergers Великої Британії, у якому детально нормовані усі аспекти: підготовка, висунення та прийняття оферти, проведення юридичного аудиту, ведення переговорів, оформлення договору тощо. Очевидно, що український ринок M&A, незважаючи на відносно нетривале існування та значний занепад у зв'язку з політичною кризою, потребує прийняття законодавчого акту (на зразок британського), оскільки відсутність чіткості призводить до продовження існування «рейдерських» явищ, а також отримання контролю над компаніями за допомогою простіших важелів (наприклад, викуп корпоративних прав).

Інші підходи – інші джерела

Більшість практиків та науковців розглядають поняття M&A у широкому розумінні, включаючи до угод M&A договори купівлі-продажу цінних паперів компанії (Stock Purchase), активів товариства (Asset Purchase). Отже, у такому випадку

можна відзначити Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок», рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо порядку функціонування фондових бірж, порядку укладання договорів, предметом яких є корпоративні права тощо.

Не менш важливим є Закон України «Про холдингові компанії», за наявності двох умов:

- акціонерне товариство (холдингова компанія) володіє, користується та розпоряджається холдинговим корпоративним пакетом акцій 2-х або більше корпоративних підприємств;
- холдинговий корпоративний пакет акцій складає 50% чи величину, яка забезпечує право вирішального впливу.

Не можливо ігнорувати й податкове законодавство, оскільки будь-яка M&A транзакція передбачає до-

сить специфічний об'єкт, предмет та базу оподаткування, а тому мова йде про побічне застосування Податкового кодексу України, наказів Державної фіскальної служби України щодо відображення у податковій декларації з податку на прибутки підприємств операцій з цінними паперами.

Існувати підгалузі чи ні?

Законодавче забезпечення функціонування ринку M&A представлене низкою нормативних актів з господарського (зокрема, корпоративного), цивільного, фінансового права, що пов'язані з досить широким предметом регулювання. Однак, у зв'язку з відсутністю спеціального законодавства, мова не може йти про окрему підгалузь господарського права, а лише про міжгалузевий інститут, створений на стику суміжних галузей права. Звичайно, така практика здійснює негативний вплив на інвестиційний клімат в Україні, з огляду на потенційну можливість участі іноземних суб'єктів господарювання, уповільнює розвиток ринку M&A, сприяє зникненню M&A транзакцій у класичному вигляді. Це також викликано відсутністю необхідності реалізації складних видів M&A транзакцій, через небажання та неготовність українських підприємств з фінансовою позиції. Проте процеси зазначеного виду відносин повинні бути нормативно врегульованими, з урахуванням іноземного досвіду, задля стимулювання ринку M&A.

